

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΝΩΣΤΗ ΛΑΤΪΚΗ ΜΑΣ ΜΟΥΣΑ

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜΠΑΓΛΑΜΑ

Πώς τραγουδούν οι φυλακισμένοι, οι λωποδύται και οι χασισοπάται.

Χασικλίδιμος λουλάς

Κάθε σχεδόν μουσικό όργανο έχει τα τραγουδία του. Και κάθε τάξι ανθρώπων τα δικά της. Τα τραγουδία της κιάρας, του μαντολίνου, του πιάνου, της λύρας, της φλογέρας, λίγο-πολύ τα ξέρει ο πολύς κόσμος. Τα τραγουδία όμως του μπαγλαμά τα ξέρουν μόνον λίγοι. Και ιδίως μία τάξι ανθρώπων που περνά τον καιρό της στην φυλακή και στους λεγομένους τεκέδες (χασισοποιεία).

Ο μπαγλαμάς εινε ένα είδος μουζουκισού ή άκριβός ειπείν, ένας μικροσκοπικό μπαγλαμά. Τα όργανα αυτά γίνονται συνήθως μέσα στις φυλακές από ένα μονοκόμματο ξύλο το οποίο κυλιανεται και στο όποιον προστίθεται ένα μακρότατο χέρι. Γι ποιήσις όμως εις το μουσικό αυτό όργανο; Έκαιτοντάδες πολλές λαϊκών διατίχων, ήληθινών άριστουργημάτων, ένεπνευσήσαν από τους ήχους του μπαγλαμά. Οι παίκτηι του μπαγλαμά που παίζουν αυγηρόνος και τραγουδούν, αυτοσχεδιάζουν πολλές ιδικά των τραγουδία που τα άκούουν και τα έπαναλαμβάνουν οι άλλοι. Τα τραγουδία αυτά δημιουργούνται ως έπι το πλείστον στις φυλακές και στους τεκέδες από λωποδύταις και χασισοπάταις, και γι αυτό ο πολύς κόσμος τα άγνοεί. Πολύ σπάνια θά τα άκούσετε σε οικογενειακές διασκεδάσεις, και σχεδόν ποτέ σε κοσμικότερας συγκεντρώσεις. Έτσι πολύ λίγοι τα ξέρουν.

Τα τραγουδία του μπαγλαμά, από άπόψεως μέτρου, παρουσιάζουν αυτήν την ιδιορρυθμίαν. Εινε τα πλείστα οκτασύλλαβα δίστιχα ή τετράστιχα, ένα ή δυο δημητικά μας τραγουδία εινε συνήθως δεκαπεντασύλλαβα. "Αλλά και οι σκοπότεων—έχουν δυο-τρεις σκοποίς έξχωριστοίς—εινε γρηγοτέροι από τους σκοποίς των περισσοτέρων των δημοικικών μας τραγουδιών. Τα θέματα έπίσης των τραγουδιών του μπαγλαμά περιγράφουν πράγματα που άφορούν την ζωήν της παλληκαριάς, της φυλακής, των χασισοποιείων και άλλων καταγωγών, και την πάλην μεταξύ λωποδυτών και χωροφυλάκων. Λόγω της άτρωστικότητος μέσα στην όποία ένεπνευσήσαν τα τραγουδία αυτά, δέν μπορούν να έχουν άλλου είδους έμπνευσεις και άλλου είδους θέματα.

Έχω κατά καιρούς σημειώσει όρκετά τραγουδία του μπαγλαμά. Τα περισσότερα εινε άγνωστα ή σε πολύ λίγοι γνωστά. Μου φαίνεται έλομέτως ότι ή δημοικειότητις των δέν εινε άσκοπος ή περιττή.

Όριστε τα καθ' αυτό τραγουδία της φυλακής :

Σήκω το γελεκάκι μου
να ιδής τη μαχαίρα μου
για σένα μου τη δώσανε
βαθειά μέσ' στην καρδιά μου !

Στά Συριανά δυο Συριανές
μου δώσανε δυο μαχαίριές.

"Ελα βαρκούλα Συριανή
και πάρε με την όρφανή.

"Ελα βαρκούλα πάρε με
και στού Τζοάνου (1) βγάλε με.

Άπό τη Σύρα μέχρι δω
τά μίλλια είν' εξήνη δυό.

"Ελα στά Παραπήγματα
μέ μη καρφόνσα χήματα !...

"Ελα σε "Ανάπλι σήμερα
και μ' έχουνε στα σίδερα.

"Ελα σε "Ανάπλι να μέ ιδής
χιλία σκαλίνα θάνεβής.

Όριστε τώρα άλλη σειρά εξωτικών και άστείων τραγουδιών του μπαγλαμά :

Άπό κάτω άπ' τις ντομάτες
κάθονται δυο μαυρομάτες...

Κι από κάτω άπ' τα ραδίνα
κάθονται τα πιτσιρικά...

Ο Βλόμης

"Από κάτω άπ' τη μολόχα
πρώτα το τσαράκι τόχα...

Νάτο, νάτο, νάτο, νάτο
στην άμυγδαλιά από κάτω...
και μαζεύει μυγδαλίνα
μέ τα δυό του τα χεράκια...

Νά άκόμη και το τόσο γνωστό δίστιχο του Μποχόρη :

Τού καϊμένου του Μποχόρη
του τη σκάσαν στο βαπόρι,

Σάς παραθέτουμε έπίσης μία σειρά από καθαρώς έρωτικά οκτασύλλαβα του μπαγλαμά, που τραγουδιούνται το ένα πίσω από τ άλλο :

Ανώσαν τα χιόνια λυώσανε
και μεϊς δέν άνταρώσανε.

Τά χιόνια τάλυσα' ο Θεός
και γώ κοιμάμαι μοναχός.

Τά χιόνια έάλυσε' ή βροχή
και γώ κοιμάμαι μοναχός.

Γιαλό γιαλό κι' άερογιαλιά
μαζυ κοιμόμαστ' άγκαλιά.

Πήγαυνη τη μάντρα - μάντρα
και σε βρήκα μ' άλλον άντρα !...

Νά τώρα και τα καθαρώς χασισοποικικά τραγουδία :

Σάν σε λίνω βεθ' μαυράκι (4)
χευσό χιόνια και μεράκι.
Δέν μέ μέλλει κι' έν φουμάρω
χευσό χιόνια θά περνάω.

Τό μαυράκι το μαυράκι
μου τό βγάξί το μεράκι.
Βάρκα μου μογιατισμένη
μέ χασίσι φορτωμένη.

Δέν μου λέτε, δέν μου λέτε
το χασίσι που πουλιέται,
για να πάρω πέντε δράμια
να τό πιούνε τα χαρμάνια.

Βεθ' κύρ' Γιάννη σάν πεθάνης,
τό λουλά τί θά τό κνήης ;
Τό λουλά και το καλάμι
θά τα βάλω προσκεφάλι,
θά τα πάρω εις τον "Αδη
να φουμάρω κάθε βράδυ !

Συναδέφκι για να πιούμε,
έτσι και μαυρορωθούμε (5)

Κύρ λοχαγέ κύρ λοχαγέ
μας έσπασες τον ναργιλέ !

Κύρ λοχαγέ και κύρ λοχία
φέρε' τον μάπα(6)κι' άς ταστεί.

Θά σου πάρω κι' άπ' αυτά
τοιγαράκια των έρτά.

Θά σου πάρω και μέ τάξι
τοιγαράκια των δεκέξη.

"Ο λουλάς και το χασίσι
μέφεραν σ' αυτή την κρείσι.

Τουτ' οι μπάτσι (7) πουράφιν
τί γυρεύουν τέτοιαν ώρα ;

Τά κουνά κι' έχρονται ντόρτια
να κι' οι βλάμηδες στην πόρτα !

"Ο λουλάς και το καλάμι
μέφεραν σ' αυτό το χάλι.

"Ο λουλάς και τ' άλλο φέσι
μέφεραν σ' αυτή τη θείσι.

Τά οκτασύλλαβα του μπαγλαμά εινε άπειρα, άλλα έχουν όλα την ίδια τεχνοτροπία και το ίδιο ύφος. Οι λαογράφοι μας δέν τα έπρόσεξαν ως τώρα. Τα τραγουδία όμως αυτά εινε άξια κριτικας προσοχής. Έχουν ειλικρίνεια και αυθορημητισμό που εκπλήσσει και γοητεύει. Και δέν εινε μόνον ή ειλικρίνεια και ο αυθορημητισμός των, άλλα και ή στιχουργική τέχνη των, που και μόνον αυτή επιβάλλει να τα προσέξουμε.

Κ. ΦΑΛΤΑΪΤΣ

(1) Τζοάνος = Παλιός χασισέμπορος του Πειραιός. (2) Το πλοίο "Άρης", το όποιον έ χρησίμευε ως ναυτοφυλακή.

(3) Στριφτό = κλειδί. (4) Το χασίσι. (5) Να μεθύσουμε από χασίσι. (6) Ο ειδικός ναργιλές του χασίσι. (7) Οι χωροφύλακες.

